

Ungdomsarbejdet

JAN ERIKSEN

Besværet af sin astma gik Lorenz langsomt op på 1. sal i Natur og Ungdoms lokaler for at deltage i 40 års jubilæet. Det var i november 1999. Da han havde fået vejret, gik han hen til os – alle hans "børn og unge", der nu er mellem 40 og 60 år gamle. Lorenz fyldte som sædvanlig rummet og brugte vanen tro ikke så mange indledende kommentarer, men gik direkte til sagen: Hvordan går det med det? Er det ikke gået for vidt? Hvorfor har du ikke gjort noget?

Lorenz var inviteret til jubilæet som en af stifterne af foreningen og medbragte oprindelige slidte dokumenter, som han overgav til Natur og Ungdom. Lorenz fik ordet og indtog sin sædvanlige attitude, fandt en plet i loftet og begyndte en engageret tale om foreningens start.

Arbejdet for ungdommen

Lorenz beskriver i sin erindringsbog (1993), hvorledes DOF i begyndelsen af 1950'erne ikke havde aktiviteter for de unge, og at det i 1953 førte til afholdelsen af de første lejre og oprettelsen af feltudvalget. Den første lejr var ved Præstø Fjord i maj, med Lorenz som koordinator. Lejren havde mange deltagere og viste et klart behov for den

slags initiativer. Det blev derfor fulgt op af årligt tilbagevendende lejre, og specielt omkring Blåvand blev der skabt et fundament for fremtidens ornitologer og moderne dansk ornitologi.

Imidlertid var dette ikke nok, som Lorenz skriver i sin bog: "Flere medlemmer i feltudvalget (Erik Petersen, Johan Guildal, Ella Adelholt og jeg) var efterhånden kommet til den opfattelse, at vores 'fuglepædagogik' var for 'smal' set ud fra både et mere alment biologisk synspunkt og naturbevarelseshensyn. Vi var desuden af den opfattelse, at der var for mange unge, der mest interesserede sig for at se på sjældenheder."

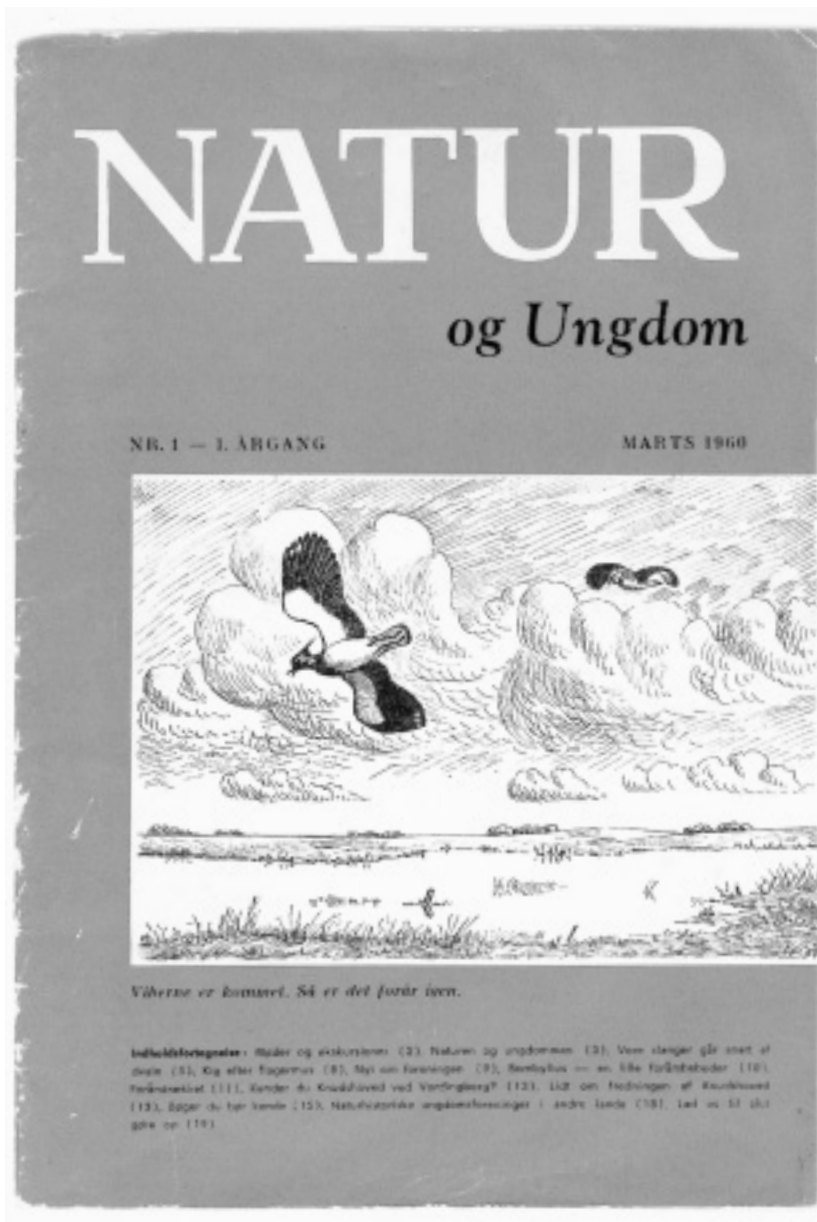
"Vi mente derfor, at det burde undersøges, om der kunne laves en ungdomsorganisation, der kunne styrke en bredere interesse for naturen og derved få skabt en øget forståelse for de mange naturbeskyttelsesproblemer... og det blev starten til dannelsen af den stadig livskraftige forening 'Natur og Ungdom!'"

Det blev også forudsætningen for mit kendskab til og venskab med Lorenz, som tog sin begyndelse med mit medlemskab af Natur og Ungdom som 12-årig i 1965.

Det vil nok være mange ubekendt, at Lorenz sad



Blåvand Fuglestation, som Lorenz Ferdinand var blandt initiativtagerne til, har i nu snart 40 år været udlækningssted for dygtige unge ornitologer. Fuglestationen havde de første fem år til huse i fyrets nedlagte petroleumslager (til venstre i billedet), som nu er ryddet. Foto: Hans Meltofte.



Første nummer af Natur og Ungdoms blad, tegnet af Lorenz' nære ven Erik Petersen. Bemærk Vibernes lighed med DOFs logo. En væsentlig del af initiativtagerne til Natur og Ungdom kom fra DOFs feltudvalg.

i Natur og Ungdoms bestyrelse fra starten i 1959 og indtil 1971, i perioden fra 1962 til 1967 som næstformand. De sidste to år var jeg selv medlem af samme bestyrelse.

I den nystiftede forenings medlemsblad Natur og Ungdom skrev Lorenz (1960): "Endelig kom vi i gang. Efter næsten to års forberedelser startede foreningens medlemsvirksomhed i slutningen af januar måned... Der var for sommeren planlagt en studielejr på Sydlyn, hvor man agtede at forsøge at

finde frem til en 'pædagogisk form', som måske kan blive mere standard i fremtidens lignende lejre. Der tilstræbes en arbejdsform, der appellerer til og aktiverer deltagerens iagttagelsesevne og selvstændighed... I den nærmeste fremtid vil man kunne ønske følgende: 1) Endnu flere medlemmer! 2) Dannelse af flere lokale grupper. 3) Flere forslag fra medlemmerne til ekskursioner og andre arrangementer. I så vid udstrækning som muligt bør man medvirke til disses realisering."

"Disse første måneder af foreningens liv syntes helt sikkert at vise, at interessen og behovet er til stede... Man har indtryk af, at medlemmerne næsten udelukkende rekrutteres fra kredse, hvor naturinteressen har ligget 'uorganiseret' – forstået på den måde, at medlemmerne ikke har været tilknyttet andre lignende foreninger. Bestyrelsen føler sig nu sikker på, at foreningen har en fremtid og en mission."

I samme nummer introducerede foreningens senere mangeårige formand Poul Holm Joensen et "Lederkursus". Han og Lorenz udgjorde et team, der i mange år gennemførte kurser for os unge, og det var netop i denne sammenhæng, at jeg for første gang traf Lorenz på tættere hold, i Danmarks Naturfredningsforenings lokaler i Sølvgade i 1966. Som meget ung lokalafdelingsformand var det ikke altid lige nemt at følge Lorenz' og Joensens lange engagerede foredrag. Det forekommer mig, at der opstod en vis konkurrence mellem dem på taletid, og derudover var det forstyrrende at prøve at finde ud af, hvad det var i loftet, der inspirerede Lorenz. Det værste var nok, at det var en weekend i maj, og vejret var godt udenfor. På trods af dette var der inspiration til os alle, og Natur og Ungdoms succes både organisatorisk og på det aktivitetsmæssige plan beviser dette. For mig står det ganske klart, at Lorenz anser den vision for opfyldt, som han udtrykte i medlemsbladet om at lade de unge selv råde. Som han skriver i erindringsbogen: "I løbet af 4-5 år blev mange af de første medlemmer af foreningen så erfarne, at de kunne overtage ledelsen af foreningen, og vi gamle kunne trække os tilbage."

Moseundersøgelser

"Henvendelse om dette års undersøgelser bedes snarest sendt til læge L. Ferdinand", det var overskriften i Natur og Ungdoms tidsskrift (Ferdinand 1965). I artiklen skriver Lorenz bl.a.: "I 1964 begyndte 'Natur og Ungdom' en undersøgelse af moser og småsøer, idet nogle grupper af medlemmer foretog optællinger og beskrivelser af en del særlig sjællandske lokaliteter... Vi håber nu, at disse undersøgelser kan fortsætte i 1965... Mange af disse smukke og interessante moser og småsøer er i dag i færd med at forsvinde, dels fordi de bliver fyldt op, dels fordi de bliver forurenede. Vi kan måske ved vore undersøgelser medvirke til, at nogle bliver bevaret for eftertiden, idet det materiale vi skaffer vil kunne bruges til argumentering for eftertiden for en bevarelse..."

Min egen lokalafdeling deltog i undersøgelsen af moser i Københavns vestegn, og det blev vores

første erfaringer med det feltbiologiske arbejde. Undersøgelserne førte til oprettelsen af en redaktion for *Meddelelser om danske naturlokaliteter*, og ansvarshavende redaktør af nr 1, 2 og 3 var Lorenz. Første hæfte udkom i 1968 med titlen "En naturhistorisk undersøgelse af moser og søer i Københavns vestegn". Det blev efterfulgt af yderligere otte hæfter, og frem til 1976 var Lorenz medlem af redaktionen.

På Landsmødet i 1966 uddelte Lorenz en duplikeret redegørelse, *Fuglene i landskabet*, som ud over at perspektivere fuglebeskyttelsen lod forstå, at selv vores arbejde kunne anvendes i en sådan større sammenhæng (Ferdinand 1966).

Jeg tror ikke, at betydningen af de tanker, som Lorenz og en flok ligesindede havde, da de oprettede Natur og Ungdom i 1959, kan overvurderes. Paratheden til at lade de unge få ledelsen og at lade det lokale foreningsarbejde være omdrejningspunktet både organisatorisk og politisk var, sammen med det, at vi unges egne undersøgelser i felten blev anvendt, en enestående nytænkning med store konsekvenser. Af samme grunde er Natur og Ungdom aldrig blevet en stor organisation, idet den ungdommelige ledelse ikke har befordret den store kontinuitet.

Tro mod ånden er foreningen i høj grad forblevet et slags praktisk og naturpolitisk laboratorium eller, om man vil, udrugningssted. Både for de mennesker, der fortsatte med et engagement i foreningslivet, og for de organisationer, der lod sig inspirere til mere decentralisering og øget anvendelse af medlemmernes aktive deltagelse i undersøgelser m.v.

Naturpædagogen

Det turde allerede nu stå klart, at det at lære børn og unge om naturen har spillet en stor rolle i Lorenz' virke. Der er imidlertid grund til at fremhæve, at hans pædagogiske indsats rækker videre. Nogle af de mest spændende samtaler, jeg har ført med ham, har handlet om formidling. Første gang var i 1974, da vi overvejede om noget ubrugt videoudstyr fra en overvågningsopgave kunne komme almenheden til gavn ved at blive anbragt i en skovhornugle- eller tårnfalkerede, som folk så kunne følge på en monitor et stykke derfra. Sammenkoblingen af beskyttelse og formidling udtrykte Lorenz klart i artiklen "Naturagttagere og naturværn" (1967) med ordene: "Alt med naturagttagelse og øget kendskab til naturen vil direkte og indirekte medvirke til at øge forståelsen for nødvendigheden af, at vi bevarer en righoldig fauna, flora og natur."

Naturagttagelse ud fra dette synspunkt er socialt set værdifuldt." Disse tanker videreudviklede Lorenz i afsnittet "Naturforståelse og naturbevarelse" i *Danmarks Natur* (1971). Ikke mindst på Fugleværnsfondens arealer søges disse ideer og holdninger omsat til praksis.

Lejre og fuglestationer

Allerede i Natur og Ungdoms første leveår arrangeredes en studielejr ved Henne. De gode erfaringer fra DOFs feltudvalg blev således udnyttet. I medlemsbladet *Natur og Ungdom* lod redaktionen de unge deltagere fortælle om deres oplevelser, og en af dem skrev: "Læge Lorenz Ferdinand gav en meget interessant redegørelse for trækforholdene her ved Blåvand, og vi besøgte Ornitologisk Forenings Helgolands-ruse og hørte om ornitologernes resultater." (Pedersen 1960).

Baggrunden for denne viden var bl.a. de mange studielejre, som DOF havde afholdt siden midten af 1950'erne. Studielejrene var blevet mere og mere systematiske i deres optællinger af fugle langs vestkysten med Blåvand som det naturlige centrum. En naturlig fortsættelse af dette arbejde var oprettelsen af en fuglestation. Fyrdirektoratet stillede en lille primitiv bygning til rådighed i 1962. Allerede i 1968 kunne stationen rykke ind i den meget bedre fyrassistentbolig, hvor den har været siden, og efter nedlæggelsen af fyrmesterjobbet i 2000 indgår stationen som en væsentlig del af planerne om et større naturcenter ved fyret.

Lorenz var formand for gruppen, der tilrettelagde det arbejde for fuglestationen, som siden har været af utrolig stor betydning for dansk og international ornitologi. Gennem systematiske observationer og ringmærkning skabtes grundlaget for en bearbejdning, der har ført til en lang række

publikationer med ny viden om især vade- og svømmefugletrækket gennem Danmark. Stationen har ikke mindst været stedet, hvor et stort antal unge er blevet optrænet i feltarbejde og systematisk ornitologisk arbejde.

Til sidst

Tilbage til Natur og Ungdoms reception, hvor der var andre festtalere. En af dem talte efter Lorenz' mening for meget om miljøbeskyttelse og for lidt om naturbeskyttelse. Et gammelkendt reaktionsmønster gentog sig: Lorenz bemærkede sig ordet og gav i korte og klare vendinger sin mening om talen til kende.

Således oplevede endnu en ny generation, hvordan en naturkæmpe altid kæmper for sagen. Tilbage står én ting klart i erindringen. Det var simpelthen ufatteligt, hvor meget han kunne rumme og nå, i noget, der forekom at være en kaotisk blanding af arbejde, projekter, foreningsarbejde og familie. Han havde tilsyneladende sin helt egen måde at organisere sit liv på.

Referencer

- Ferdinand, L. 1960: Ungdommen og naturen. – *Natur og Ungdom* 1(2): 23-24.
 Ferdinand, L. 1965: Natur og Ungdoms moseundersøgelser. – *Natur og Ungdom* 6(1): 3-4.
 Ferdinand, L. 1966: Fuglene i landskabet. – Duplikeret skrift.
 Ferdinand, L. 1967: Naturagttagere og naturværn. – *Naturens Verden* maj 1967: 141-144.
 Ferdinand, L. 1971: Naturforståelse og naturbevarelse. Pp 317-327 i *Danmarks Natur*, bd. 11. – Politikens Forlag.
 Ferdinand, L. 1993: *Natur, Fugle og Fuglefolk*. – Rhodos, København.
 Pedersen, B.L. 1960: Tur til Blåvandshuk og Skallingen. – *Natur og Ungdom* 1(4): 76-77.